La kuba varianto de la hispana lingvo

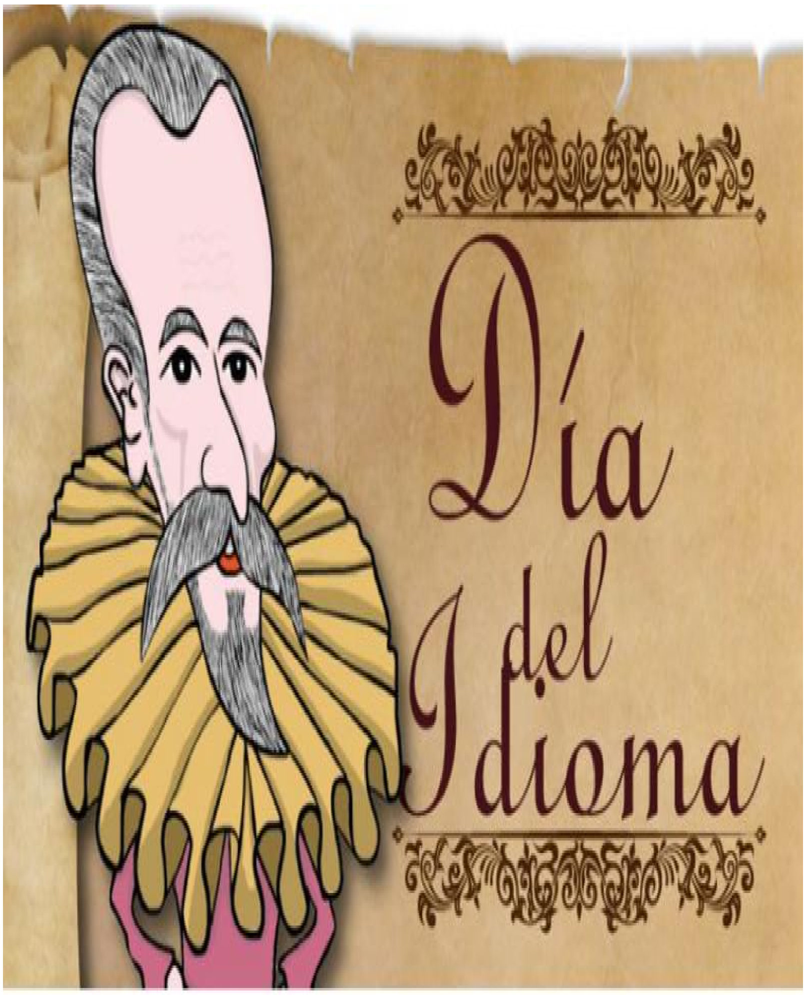

Kiel sciate, la hispana lingvo estis altrudita de la hispanoj en la plejparto de la amerika kontinento kaj kun la tempopaso naski?is la tiel nomata varianto de la amerika hispana lingvo kies trajtoj diferencigas ?in de la normoj uzataj en Hispanio.

La?longe de la tempo pli kaj pli firmi?as la konscio ke en la hispana lingvo de Kubo estas markitaj influoj de la aborigenaj lingvoj, kune kun la afrikaj lingvoj el la diversaj etnaj grupoj kiel sklavoj venigitaj al la insulo dum la hispana koloniado; same evidentas ke estante insulo, la unueciga lingvo, kun ties antecedentoj andaluza, kanaria kaj kastilia, posedas proprajn trajtojn.

La aborigena hereda?o.

La aborigena kulturo kaj specife la lingva influo troveblas en la nuna lingvo parolata en Kubo, aparte en la formo de parolesprimoj uzitaj de la aborigenaj grupoj inter kiuj regis la aruaka lingvo (lingvo parolata de la aborigenaj pralo?antoj).

En kelkaj lokoj de la insula geografio senteblas tia influo pli a? malpli forte, dum en aliaj regionoj ?i restas en la toponimoj, tio estas, en la nomoj de urboj, vila?oj a? geografiaj esta?oj.

Ekzemple kiam ni parolas pri la nomo de nia insularo Kubo (Cuba) kelkaj a?toroj emfazas ke ?i devenas el tiu fonto unua, kaj la vorto signifas,   “verdo, interno”, sendube pro la naturaj trajtoj de la loko mem.

Tamen, signifa klarigo estas donita de la kubano Juan José Arrom kiam li esprimas ke la a?toro C.H. de Goeje [The Arawack language of Guiana, Amsterdam, 1928] registras en Surinamo la vo?on ¨dakuba¨ (mia kampo, mia tereno), kaj el anta?aj esploroj li asertas ke la grafioj ¨a-kuba, akúba¨ kaj ¨u-kuba¨, enhavas la sencon “grundo, kampo, tereno”.

En tiuj ?i transkriboj, la a?toro Goeje klarigas ke la komenca vo?o a-, u- ne apartenas al la radiko, sed temas pri prefikso kiu anoncas la ?eneralan karakteron de la vorto, kaj tial ?i apartigas per streko la prefikson de la radiko.

La vortoj Koba a? Kuba ver?ajne estis la vo?o kiun Kristoforo Kolumbo devintus a?di kaj tial povus esti klarigita lia hezitemo rilate la registri?on, malfermante a? tran?ante la vokalon de la unua silabo, kiel Colba kaj poste kiel Cuba.
Elstaras aliaj vortoj kun lingva aborigena influo, inter ili, ekzemple, la tre uzataj: ceiba (ceibo), tabaco (tabako), canoa (kanuo), huracán (uragano), bohio (palmodomo), Baracoa (Barakoa) kaj multaj aliaj.

La verko de la kuba sciencisto kaj filologo Sergio Valdés Bernal klasigas 180 aruakismojn rilatajn al la fla?ro, 103 al la fa?no, 46 al la materia kulturo, 3 rilataj al la spirita kulturo, 19 ligitaj al ?irka?a?o, 4 al la socia organiza formo kaj aliaj 20 kiujn li taksas cetera?oj, tio estas, 371 vortoj kiuj apartenas al la lingva aborigena hereda?o.

La afrika hereda?o.

?i esprimi?as esence per la araba flanko danke al la elmigrantaro kiu atingis la insulon. Pli ol 4 mil vo?oj el araba deveno uzatas en la leksiko de nia lingvo, inter ili estas la vortoj aldea (vila?o), alcaldía (urbestraro), arrabal (kamparo), alcohol (alkoholo), almohada (kapkuseno) kaj aliaj.

Anka? el la sudsaharaj lingvoj, kvamkam malpli, evidenti?as influoj en la hispana lingvo, kiuj estis heredigitaj el la biologia kaj kultura miksado okazinta en la insulo.

La sklavoj venigitaj al Kubo flanke de la koloniistoj apartenis al diversaj afrikaj etnoj, ?enerale el la okcidenta parto de la kontinento, ekzemple el Ni?erio, kaj unu el la plej gravaj etnoj kiuj kunfluis en la kuba kulturo estis la grupoj kwa, joruba kaj lukumio.

Unu el la plej presti?aj intelektuloj kiuj okupi?is pri tiuj studoj en Kubo estas Miguel Barnet kiu esprimis ke la kulturo joruba estas vitala por la naski?o de transkulturitaj esprimoj, la? la termino kreita de la elstara etnologo, lingvisto, sociologo, juristo kaj antropologo, la doktoro Fernando Ortiz.

Barnet, dis?iplo de doktoro Ortiz, esprimis ke la joruba mitologio, komparebla al la greka en la filozofia ri?eco kaj poezia valoro, estas la nura solida korpuso de ideoj pri la kreado de la mondo kiun nia lando povas oferi kiel trezoro de la tradicia popola kulturo.

Al la neformala lingvo a? al la hispana lingvo ?enerale transiris kelkaj vortoj el la joruba kulturo kiel ekzemple, orisha (ori?o) kaj aliaj uzataj por nomi la diojn de ilia religia panteono.

Aliaj grupoj anka? influis la hispanan lingvon, menciendas la grupo efik kies lingvo estas ligita al funkciado en Kubo de iaspeca sekreta societo konata kiel Abacuá (prononci abak?ao).
Anka? la grupo bantua konsiderata kiel la plej grava afrika hereda?o en la kariba regiono, la plej antikva, subtila kaj nerekonebla pro tio ke ?i estas la plej familiara.

Influnivelo de la afrika hereda?o en la hispana lingvo de Kubo.

La? opinio de diversaj esploristoj neniu el la liturgiaj lingvoj afrikaj posedis la koherecigan forton por opozicii en la pasinteco al la hispana lingvo, a? al la kastilia, tiam la oficiala lingvo de la regantaj klasoj.

En la semantika kampo la pruntedono de la afrikaj lingvoj evidenti?as en la ri?eco rilate la signifon de kelkaj vortoj kaj esprimoj, sed en la leksika kampo multe pli videblas la spuroj de la sudsaharaj pruntedonoj en la kulta formala lingvo kaj e? en la popola.

Fakte, estas en la leksika kampo kie ku?as la ?efa hereda?o de la afrikaj lingvoj, tial ke la negroj portitaj al la insulo estis transkulturitaj kaj pro tio ili i?is parto nedisigebla de la kuba nacieco kaj ne fari?is

etnokultura minoritato.

Tio signifas ke ili partoprenis en la formado de nova identeco, la kuba identeco kaj tial, naski?inte en la insulo ili, samkiel la devenintoj de aliaj kulturoj, neniam eksentis sin parto de disaj etnoj, sed parto de nova nacio kiu formi?is meze de la 18-a jarcento, tio estas la kuba nacieco.

---

https://www.radiohc.cu/eo/especiales/exclusivas/234907-la-kuba-varianto-de-la-hispana-lingvo

Radio Habana Cuba